18/02/2021

ΟΑΚ: Σύγχρονες Κοινωνίες και Τουρισμός

/ Γνώμες

Γράφει ο Δρ Κωνσταντίνος Β. Ζορμπάς,
Γενικός Διευθυντής της Ορθοδόξου
Ακαδημίας Κρήτης

Το θέμα του Τουρισμού έρχεται και επανέρχεται στις συζητήσεις για πολλά χρόνια. Η συζήτηση, βέβαια, πάντα καλόπιστη, περιστρέφεται γύρω από τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, τις υποδομές, τις εφαρμογές στρατηγικού σχεδιασμού κ.λπ. Πολλές φορές οι έρευνες που διεξάγονται αφορούν στην επάνοδο των φιλοξενουμένων στα Χανιά και στην Κρήτη, επισημαίνοντας τα προβλήματα, τις δυσκολίες και τα παράπονα των επισκεπτών. Πιστεύουμε, όμως, ότι ήλθε ο καιρός να αναστρέψουμε τα γενόμενα και να προβληματισθούμε κυρίως ως προς την

προσωπικότητα του επισκέπτη στο νησί μας, τις αξίες του και τα προβλήματά του. Να εντοπίσουμε δηλαδή το αξιακό σύστημα πάνω στο οποίο αναπτύσσεται η προσωπικότητά του τα τελευταία χρόνια και να εντοπίσουμε εκείνα τα σημεία που θα μάς κάνουν πιο δυνατούς και αξιόπιστους στην υποδοχή τους. Το θέμα μας, λοιπόν, έχει να κάνει με τις σύγχρονες κοινωνίες μας και τα χαρακτηριστικά τους.

Για πολλά χρόνια λειτουργούσαμε στη λογική του τουρίστα-«πακέτο» ή του «τουριστικού προϊόντος», το οποίο συμβάλλει στην αύξηση του ΑΕΠ της Χώρας μας. Μία παρόμοια αντίληψη δεν είχε πολλές απαιτήσεις, αρκεί να προσφέρει κάποιος στον τουρίστα ένα καλό πακέτο «ήλιου και θάλασσας» σε ένα μαζικοποιημένο τουριστικό περιβάλλον. Αναπτύχθηκαν ξενοδοχειακές μονάδες δίπλα στη θάλασσα μέσα σε μία νύκτα (οι περισσότερες με γυψοσανίδες), όμορφες πολιτείες με εξωτικά ονόματα, με το πετυχημένο διαφημιστικό μήνυμα «τα πάντα για τον τουρίστα», αφήνοντας -τις περισσότερες φορές- εκτός τους μόνιμους κατοίκους της Κρήτης, και όχι μόνον.

Οι καιροί, όμως, έχουν αλλάξει προ πολλού, αλλά δεν πιστεύουμε ότι έχει αλλάξει και πολύ η δική μας εικόνα για τον πολίτη των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών μας. Έχω την εντύπωση ότι υπάρχει ένας φόβος να μιλήσουμε διαφορετικά για το μέλλον του τουρισμού στην Κρήτη και τι θα μπορούσε να συμβεί, εάν αλλάζαμε το παραγωγικό μας μοντέλο. Διακρίνω έναν φόβο στην προβληματική αυτή, σαν να είμαστε πάνω σε ένα ποδήλατο και κινδυνεύουμε να πέσουμε, εάν σταματήσουμε να κάνουμε πετάλι!

Αλλά ποια είναι η πραγματικότητα; Υπάρχει απάντηση για μία νέα προσέγγιση του τουριστικού μοντέλου με βάση τα νέα δεδομένα του πολίτη στις σύγχρονες κοινωνίες μας;

Σύμφωνα με το έργο του Γερμανού φιλόσοφου και κοινωνικού θεωρητικού Hartmut Rosa, το βασικό χαρακτηριστικό των σύγχρονων κοινωνιών μας είναι ότι έχουμε υποστεί μία ανεπανόρθωτη αλλοίωση λόγω της απεριόριστης ανάπτυξης που την ονομάζει «επιτάχυνση». Στη δουλειά, στην πολιτική, στην ιδιωτική μας ζωή, προσπαθούμε πάντα να κάνουμε περισσότερα: περισσότερος αθλητισμός, περισσότερη τεχνολογική πρόοδος, περισσότερος ελεύθερος χρόνος… Προσπαθούμε ακόμη και να μεγιστοποιήσουμε τις διακοπές μας!

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από την επιτάχυνση των ιδεών, μέσα από ποικίλες μορφές επαναστάσεων, που αδυνατούμε να τις κατανοήσουμε και να τις αφομοιώσουμε: πολιτική επανάσταση που διέλυσε τη Σοβιετική Ένωση, Ψηφιακή επανάσταση με την ανάπτυξη του Διαδικτύου, Τέταρτη βιομηχανική επανάσταση, οικονομική επανάσταση με την ευελιξία και τη χρονική αντίληψη του τύπου “just in time” και ASAP (As Soon As Possible).

Τότε εμφανίζονται οι παθολογίες του αποσυγχρονισμού, αλλά και της αποξένωσης, οι οποίες είναι καταγεγραμμένες στον ιστό της σύγχρονης κοινωνίας. Εάν αυτό συμβαίνει -και μπορούμε να το δούμε σε πολλά επίπεδα, όπως πολιτική, ηθική,

πολιτισμός και κοινωνία- πώς μπορούμε να συντονιστούμε με τον κόσμο; Πώς μπορούμε να επανασυντονίσουμε όλες εκείνες τις δυνάμεις, οι οποίες είναι χρήσιμες για την αντιμετώπιση του κόσμου, δηλαδή ανθρώπων, πραγμάτων, ύλης, ιστορίας, φυσικού περιβάλλοντος και ζωής; Το πρόβλημα είναι ότι δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε την αποξένωση του ανθρώπου, η οποία απορρίφθηκε ή και ξεχάσθηκε και δεν μπορούμε να πούμε πως θα είναι ένας μη αποξενωμένος τρόπος ζωής. Φυσικά και δεν μπορούμε να μιλούμε για επιστροφή στη νεωτερικότητα. Πρέπει, όμως, να σημειώσουμε ότι πολλές αξίες στη μετανεωτερικότητα μάς οδήγησαν -με τον έναν ή τον άλλο τρόπο- στην αποξένωση και τον αποσυντονισμό του ανθρώπου ως κοινωνικό σύνολο.

Όλη αυτή η προβληματική οδηγεί σήμερα τις κοινωνίες μας σε μία νέα αντίληψη περί της επιβράδυνσης των πραγμάτων. Αυτή, όμως, η «πολιτική του χρόνου», που δίνει στους ανθρώπους περισσότερο χρόνο για την καθημερινότητά τους, δεν είναι αρκετή. Χρειάζεται παράλληλα και ένας διαφορετικός τρόπος ύπαρξης στον κόσμο, ένας συντονισμός, με έμφαση στο ζήτημα μίας άλλης ανθρωπολογίας. Μία διαφορετική σχέση πέρα από την αλλοτρίωση που θα συμβάλλει σε έναν αναστοχασμό για τη ζωή μας, κυρίως μετά την πανδημία.

Θα μου πείτε και ποια σχέση μπορεί να έχουν όλα αυτά με τον τουρισμό; Θα λέγαμε ότι δεν έχουν μόνο με τον τουρισμό. Έχουν συνάφεια αφενός με τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τη σχέση μας με τον επισκέπτη, αλλά και τους χώρους υποδοχής, όχι ως ξενοδοχειακή μονάδα, αλλά ως κοινωνία. Μιλάμε ότι τα επόμενα χρόνια θα έχουμε δομικές πολιτικές και ανθρωπολογικές μεταβολές, για έναν διαφορετικό τρόπο ύπαρξης και συνύπαρξης με τους ανθρώπους, με τη φύση, την ύλη και τον κόσμο. Η προσπάθεια αυτή πρέπει να απαντά στο «άλλο», το διαφορετικό της αλλοτρίωσης. Κι αυτό δεν είναι άλλο παρά η «καλή αλλοίωση» ως ένας τρόπος του σχετίζεσθαι με τον κόσμο, κατά τον οποίο το υποκείμενο αισθάνεται να το αγγίζουν, να το συγκινούν ή να του απευθύνονται οι άνθρωποι, τα τοπία, τα αντικείμενα που συναντά. Μιλώντας φαινομενολογικά, όλοι γνωρίζουμε τι σημαίνει να μάς αγγίζει το βλέμμα ή η φωνή κάποιου, ένα κομμάτι μουσικής που ακούμε, ένα βιβλίο που διαβάζουμε ή ένας τόπος που επισκεπτόμαστε. Το πρώτο ερώτημα είναι ποιος είναι αυτός ο τόπος που επισκεπτόμαστε. Έχει τη δυναμική να προσφέρει στον επισκέπτη αυτό το πολιτιστικό άγγιγμα για να γίνει καλύτερος; Γιατί να επιλέξει την Κρήτη; Πόσο πλησιάζει η εικόνα των διαφημιστικών σποτ με την πραγματικότητα στην ενδοχώρα ή την αναζήτηση νοήματος στη ζωή του επισκέπτη; Πιστεύουμε ότι, εάν παλαιότερα είχαμε τη δυναμική ενός «μαζικού τουρισμού» (ίσως και ως απάντηση στις τότε αντιλήψεις των επισκεπτών), σήμερα πρέπει να μιλήσουμε για τον «συντονισμένο τουρισμό». Κι αυτό δεν σημαίνει έναν συντονισμό στις δικές μας προσπάθειες που έχουν να κάνουν με την προετοιμασία των χώρων υποδοχής, αλλά και ενός γενικότερου συντονισμού, με το ευρύτερο κοινωνικό μοντέλο της

Κρήτης, που θα ξεκινά από την παραλία και θα φτάνει στην καρδιά της ενδοχώρας. Αυτό δεν θα είναι αποτελεσματικό μόνο για τους φιλοξενούμενους, αλλά και για μας τους ίδιους. Διότι εμείς πρέπει να αλλάξουμε και να δούμε με διαφορετικό μάτι τις σχέσεις μας, ώστε να είναι επιτυχής και η προσφορά μας. Διαφορετικά θα είμαστε και πάλι στο θρίαμβο της Χώρας του τίποτα. Άκρως καυστικός ο Ν.Γ. Πεντζίκης, για μία ακόμη φορά, σημειώνει: «Ύστερα από την τραγική εικόνα που δώσαμε παραπάνω, δεν χωρούν πια συναισθηματικές διαχύσεις. Πρέπει ν' ακολουθήσει ο θάνατος του ήρωα, που δεν έχει πουθενά ν' ακουμπήσει ανάμεσα στα ερείπια. Πρέπει να περιγράψω την τραγική αυτοκτονία του νέου. Τότε το γράψιμο θα μπορούσε να φωτιστεί πνευματικά και να ξεχωρίσουν σ' όλο το βάθος αίτια και αιτιατά. Τότε θα μπορούσα να έχω ελπίδες επιτυχίας, θριάμβου που θα με εξασφάλιζε περίοπτη θέση στην κοινωνία. Θα μπορούσα να τρώγω τους εκλεκτότερους αστακούς της αγοράς, που θα διάλεγα μαζί με ακριβές μπουκάλες κρασί της εποχής του Ναπολέοντος, αρκεί με απόλυτη λογική συνέπεια να κατάφερνα να πεθαίνει ο ήρωάς μου, και να μεταχειριζόμουνα το θάνατό του σαν βάθρο για κήρυγμα ωφελιμιστικών ιδεών». Ο πεθαμένος και η ανάσταση, εκδ. Άγρα, Αθήνα 1987, σελ. 20.
Καιρός του ποιείν!